

Hefte

Peyva „hefte“ ji hêjmara heft tê, ne tenê di zimanê Arî/ îranî de di gelek zimanên din de jî, wisa tê bikaranîn. Bes navê rojan ji ber bandora farsî di hin devokan de forma kevn wenda kirine. Wek farsî bi awayê „şembe“. Di hin devokan de jî tîpa „û / î“ ketiye bi awayê „sem“ li hin deveran jî wek fona orjînal „şemû / şemî“ tê bikaranîn

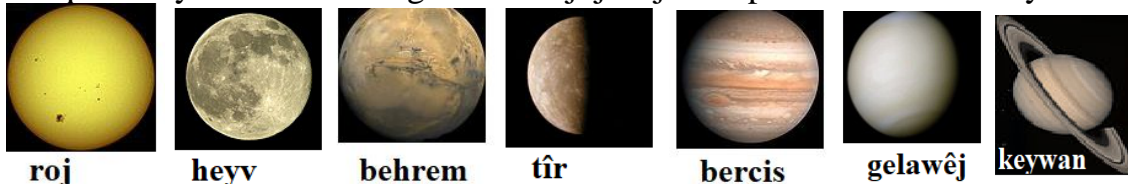
Farsî orjîn	Li ser xetê û bin xetê	hin deveran	forma
şambe	sebt (sur, erebi)	şem	şemî / şemû
yekşambe	lehd „ „	yekşem	yekşemî
doşambe	duşembe	duşem	duşemî
sêşambe	sêşembe	sêşem	sêşemî
çarşambe	çarşembe	çarşem	çarşemî
pançşembe	pêncşembe	pêncşem	pêncşemî
Cum'ê	în /înî	în	înî

Navên rojan ji ku tê?

Li gor daneyên zanistî; cara yekem di dema Babîlan de li gor gerstêrkên bi çavan dihatin dîtin û nasîn, ev roj hatine tespîtîkirin. Ji ber ku roj bi awayekî peryodîk û bê navber, sibehê derdiket û êvarê diçû ava, ev wek bingeh negirtine. Ezman û stêrkên ezman wek bingeh girtine, Jixwe navê her stêrkek navê xwedayê babîlan bû.

Mînak: Navê rojê „Şamaş“ bû.

Babîlan peyva ezman wek bingeh girtin û navê van gerstêrkan lê zêdekirin. Babîlan ji ezman re „şamû /şemû“ digotin. Ev peyva şemû wek bingeh hate girtin. Li gor biriqîn û xuyakirina stêrk û gerstêrkan jî ji rojê destpêkirin û hetanî Keywanê çûn.

Soxdî

Mir „Sonne“

Mäx „Mond“

Tir „Merkur“

Nâxîd „Venus“

Wunyân „Mars“

Wurmazt „Jupiter“

Kewân „Saturn“

Farsî

Mihr

Mäh

Tir

Nähîd

Bahräm

Hurmuzd

Kaivän

Kurdî

roj, rûz, xor

meh, aşmeh mang

tîr, tîrexor

gelawêj

behrem

bercîs

keywan

Ev pergala rojan ya Babîlan ta wê demê (Berê mîladê) di tevahiya Rojhilata Navîn de, rûnişt. Eşîrên Kurdan jî ew peyva Ezman „şemû“ bê guhertin wergirtin. Ta di destpêkê de wek „şemû“ yan jî „şemî“ hatiye bikaranîn. Li jêr wêneyek ji rupela ferhenga Someri, akadî û almanî heye. „himmel = şamu“ tê wateya „ezman“

šalālu	su	hinwgnahmen; fortführen
šalālu	sù	hinwegnehmen; fortführen
šalālu	túm	wegführen
šalāmu	silim	heil sein; wohlbehalten sein
šalāmu	šu - gi	heil, wohlbehalten sein
šalšu	àm.mu.uš.kám.ma	dritter
šalû	sur	untertauchen
šalummatu	su.zi	(numinoser) Schauer
šamaš	zalag ₂ -ga	Sonne
šamaš, šamšu	đutu	Sonne
šamhu	an	stolz
šammu	ú	Pflanze; Kraut
šāmu	tar	festsetzen; bestimmen
šamû	an	Himmel
šamû	an.nim	Himmel
šamû	mu	Himmel
šamûtu	im	Regen
šanānu	sá	gleichkommen; weteifern
šanû	a.gi ₄	abspülen; über-, hinwegschwemmen(D)

Li gel vê rastiya berdest, em baş dizanin ku her ziman li gor ahenga zimên teşe didin peyvên biyanî. Ji wê jî li gor ahenga zimanê kurdî xuya dibe ku „šamû“ ta di destpêkê de wek „šemî“ di ziman de cih girtiye.

Têbinî: „Têkiliya peyva „šemî“ yê bi „šems“ a ereban re tune. jixwe „šemsa“ Ereban jî ji „šamaša“ akadî hatiye wergirtin. Li gor akadî/babîlî û kurdî, erebî zimanekî nû ye. Ne zimanekî pir kevnar e. Gelek gotinên aramî /akadî, girêkî, arî/îranî û kiptî wergirtiye.

Divê em karekereke Farsan ji bîr nekin

Faris her tiştî li gor mejî û têngîhîştina xwe diguherîne, hîna werdigire. Hetanî li gor wan neyê guhertin, ti tiştî wernagirin. Xwezila em Kurd jî wisa bana.

Çend Mînak

1 – Dema xwestin baweriya Zerdeştî werbigirin şerteke bingehîn danîn pêş zerdeştîyan.

Hetanê wê dema wergirtina baweriya Zerdeştî, şahên ji raya Axamenidan yan jî ji mala Teipê /Taypê bi navê paqijmayînê di nava xwe de dizewicîn. Ango bi xwişk, metika yan jî keça metika xwe re dizewicîn. Ji zerdeştîyan xwestin ku ew vê wek tişteke taybet ji bo mala Taypê bipejirînin. Zerdeştîyan jî ev erê kirin.

2 – Li gel rastiya wê forma zewacê, Darius bi zora xwe wêneyê xwe di nava faravaharê de bi cih kir.

3 – Berê li gor xwe formeke îslamê afirandin, anga şîtî bi pêşxistin, piştî we jî îslam kirin baweriya dewletê, hemû sûniyên faris jî bi kotekê kirin şî.
 4 – Wan rengê xwe dan peyva „şamû“, hê ev navê rojan yê ji babîlan mabû û piraniya eşîrên Kurdan bikardianî, bi fermî bikaranîn. Anga şamû kirin „şambe“.

Orjînal farisandin

Şemû> şembe

Ez hêvî dikim ku hemû mamoste di ronahiya vê rastiyê de. Vê forma rast û herî kevn bikarbînin.

Hefte

şemî

yekşemî

duşemî

sêşemî

çarşemî

pêncşemî

înî

Cavkani

http://www.kalari-zentrum.de/index_htm_files/Wochentage.pdfhttp://www.kalari-zentrum.de/index_htm_files/Wochentage.pdf